

Asia: VN/27452/2020/

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) pitää perusteltuina mietinnössä esitettyjä näkemyksiä tarpeesta uudistaa julkisuuslain menettelysäännöksiä ja huomioida muussa lainsäädännössä tapahtuneita uudistuksia. Siirtyminen paperiasiakirjojen käsittelystä ja arkistoinnista sekä tietopalveluissa käytännössä lähes kokonaan sähköiseen tiedonkäsittelyyn on muistiossa esitetyn mukaisesti nostanut esiin tarpeen sääntelyn selkeyttämiseen.

Erytyisesti tulisi ratkaista nykyiset julkisuutta ja tietosuojaa koskevien säännösten aiheuttamat tulkintaongelma. Tietoa eri tavoin julkaistessa ja luovutettaessa viranomaisen tulee huolehtia siitä, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja toteutuu. Samalla tulisi kuitenkin varmistaa, että viranomaisten rekistereihin kerätty tieto on tarpeellisista osin muiden viranomaisten, elinkeinoelämän, kansalaisyhteiskunnan sekä yksittäisten kansalaisten käytössä. Rekisteritietojen saatavuus ja niihin liittyvät tietopalvelut ovat välttämätön edellytys yhteiskunnan toiminnalle, eikä rekistereihin perustuvia tietopalveluita kaikilta osin riittävästi mietinnössä käsitelty.

PRH:lla ei ole erityistä lausuttavaa ehdotettuihin yleisiin säännöksiin, oikeuteen saada tietoa, tiedonsaantioikeuden alkamiseen tai tiedonsaannin edistämiseen. Virasto keskittyy lausunnossaan erityisesti ehdotettuihin tiedon luovuttamista (luku 4) koskeviin menettelytapoihin ja siihen liittyen maksujen perimistä koskeviin säännöksiin.

Mietinnössä ei ehdoteta muutoksia nykyisen julkisuuslain salassapitoperusteisiin. PRH toteaa, että jatkovalmistelussa on tarve tarkastella mm. liikesalaisuuksien suoja ja julkisuuslain suhdetta erityislaeissa oleviin salassapitosäännöksiin.

PRH:lla ei myöskään ole huomauttamista koskien suhdetta perustuslakiin tai säätämisyjärjestykseen. PRH kuitenkin toteaa, että perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 14/2018) mukaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden, mikä tulee sääntelyssä ottaa huomioon.

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Ehdotuksessa ei tältä osin ole tunnistettu erityistä vaikutusta PRH:n laissa säädettyihin viranomaistehtäviin

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Ehdotuksessa ei tältä osin ole tunnistettu erityistä vaikutusta PRH:n laissa säädettyihin viranomaistehtäviin

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

Ehdotuksessa ei tältä osin ole tunnistettu erityistä vaikutusta PRH:n toimintaan.

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaationne näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

Ehdotuksessa ei tältä osin ole tunnistettu erityistä vaikutusta PRH:n toimintaan.

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

PRH:lla ei huomioita tältä osin.

2 luku

PRH:lla ei huomioita tältä osin.

3 luku

PRH:lla ei huomioita tältä osin.

4 luku

PRH:n lakisäätöihin tehtäviin kuuluu mm. kaupp-, yhdistys-, säätö- ja tilintarkastajarekisterien ylläpito ja näihin rekistereihin liittyvien tietopalveluiden tarjoaminen. PRH:n ylläpitämät rekisterit sisältävät muun tiedon ohella myös runsaasti henkilötietoa.

Nämä rekisterit ovat yhteiskunnan perusrekistereitä ja niissä olevan tiedon saatavuus on keskeistä elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan kannalta. Näissä rekistereissä olevan tiedon saatavilla olosta ja luovuttamisesta on niitä koskevassa erityislainsäädännössä eri aikaan säädettyjä säännöksiä.

Säätämisaikojen eroista johtuen erityislainsäädännön sisältö vaihtelee jonkin verran. Niissä on kuitenkin viittaus julkisuuslain 16 §:n 3 momenttiin, jossa todetaan, että sen estämättä mitä julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään, jokaisella on oikeus saada näitä tietoja ja tietoa voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa (poikkeuksena on henkilötunnuksen tunnusosa).

Esimerkiksi kaupparekisteritietojen osalta on nimenomaisesti kaupparekisterilain 2 §:ssä säädetty, että jokaiselle on oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä ja rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista tietoja, otteita ja todistuksia. Lain mukaan rekisteriviranomainen saa luovuttaa tiedon luonnollisen henkilön nimestä, syntymäajasta, kansalaisuudesta, kotikunnasta ja ulkomailla asuvan asuinmaasta tulosteena, teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla taikka muutoin luovuttaa tai saattaa tiedot yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta.

Henkilötunnuksen osalta rekisteriviranomainen saa luovuttaa tiedot kaupparekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta vain, jos luovutuksensaajalla on tietosuojalain mukainen peruste tietojen käsittelylle. Tällaiset tiedot saadaan luovuttaa myös sähköisesti suojattua tiedonsiirtoyhteyttä tai -tapaa käyttämällä. Lisäksi edellytyksenä on, että tietopyynnön tekijä antaa rekisteriviranomaiselle selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

EU:n tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen säännökset henkilötiedon luovuttamisesta näistä PRH:n ylläpitämistä rekisteristä ovat aiheuttaneet tulkintaongelmia. Mietinnössä ei ole erikseen käsitelty erityislainsäädäntöön sisältyviä tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin uusia menettelysäännöksiä, joilla voitaisiin turvata henkilötietojen suojan ja julkisuusperiaatteen yhteensovittaminen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamalla tavalla. Ehdotuksen mukaisesti viranomaisen asiakirjojen sisältämien muiden kuin salassa pidettävien henkilötietojen luovutukseen asetettaisiin erityiset menettelysäännökset.

Ehdotuksen mukaan viranomainen voisi jatkossa erikseen laissa asetettujen reunaehtojen puitteissa pyytää tiedon pyytäjää ilmoittamaan henkilötietojen käyttötarkoituksen ja muut sellaiset tiedot, joita viranomainen tarvitsee arvioidakseen, onko tiedonsaajalla henkilötietojensuojaa koskevan lainsäädännön mukaan oikeus käsitellä pyydettyjä tietoja. Henkilötietoa ei saisi luovuttaa, mikäli on

ilmeistä, että pyytäjällä ei ole oikeutta käsitellä tietoja henkilötietoja henkilötietojen suojaa koskevien säännösten perusteella.

PRH tarjoaa rekisteritietoa tietopalveluna monin eri tavoin. Jossain määrin epäselvää on, miten ehdotus vaikuttaisi nykyiseen tietojen luovuttamiseen. PRH toteaa, että sen lakisääteisiä tehtäviä koskevissa erityislaeissa tulee säilyttää nykyiset säännökset tietojen luovuttamisesta, eikä ehdotuksen 15§:n mukaisia menettelysääntöjä siten sovellettaisi näihin tietoluovutuksiin tai – palveluihin. Tietopalveluissa tehtävien tietoluovutusten määrä on huomattavan suuri, eikä niiden yhteydessä ole käytännössä jokaisen pyynnön kohdalla erikseen mahdollista tehdä arvioita, onko kyseessä ”perusteltu epäily siitä, että pyytäjällä ei ole oikeutta käsitellä tietoja”.

5 luku

PRH:lla ei huomioita tältä osin.

6 luku

PRH:lla ei huomioita tältä osin.

7 luku

PRH:lla ei huomioita tältä osin.

8 luku

PRH:n tietojen luovutukset ja tietopalvelut ovat osittain maksullisia, mikä perustuu erityislakiin PRH:n maksullisista suoritteista ja sen nojalla annettuun asetukseen sekä hinnastoon.

Näiden mukaisesti tietopalveluista ja tiedon luovutuksista voidaan periä maksuja, joilla osaltaan rahoitetaan viraston toimintaa. PRH toteaa, että uudistuksen yhteydessä mahdollisuus maksujen perimiseen tulee säilyttää nykyisen lain mukaisena, mikä PRH:n käsityksen mukaan on myös ehdotuksen tarkoitus.

Kuitenkin on selvää, että jos muita kuin erityislainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia tietoja pyydetään julkisuuslain nojalla eli jokaisen oikeuden, asianosaisen oikeuden ja itseään koskevan tietojensaantioikeuden (lisäys voimassa olevaan lakiin) perusteella, ei maksua peritä, kun tieto annetaan suullisesti tai sähköpostilla.

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

-

Mantere Eero
Patentti- ja rekisterihallitus